

турну спадщину, чи ні. — Правдоподібно ні. Бодай нам не довело ся ніде чогось подібного стрінутися..

Кінчу оттакими характеристичними словами Скарґі: „Byśmy byli czujni, moglibyśmy dawno ruskie szkoły mieć, a wszystkie ruskie pisma przejrzeć i w słowiańskim ich języku mieć swoje katoliki ćwiczone“. Як бачимо єзуїти пішли справді вказаним ним шляхом...

Ол. Сушко.

Парцеляція війтівства поміж підданих села Мшанця¹⁾ 1788 р.

Село Мшанець належало за польського уряду до коронних дібр, а коли Австрія прилучила Галичину до своєї держави, село приділено камері. В селі були три лани: два в посіданю селян війтів, а третій лан великості 169 мортів □ був власністю панською, коронною, а потім перейшов в заряд камери. Положений на рівнині, приступний для господарки, переходив він з рук до рук різних арендарів-винаємників, які річні датки платили до каси головного заряду в Самборі.

Останнім арендарем-посесором сього лана був Ян Пюрковский, скарбник в устах народа Пирківський. Про сього панка була друкована мною подана згадка в „Житю і Слові“ 1894 р. том I, стор. 70—74 під заголовком „Панщина в селі Мшанци в XVIII в.“ Похибки річеві, які там зроблено, тут простую. Пюрковский по народному переказу поїхав до Варшави, чи де инде, виходжувати право на село, правдоподібно може хотів купити війтівство. Та вертаючи домів, утопив ся в Дністрі в селі Головецьку. В парохіальній метриці хрещених записаний він 24 падолиста 1787 р. хрестним отцем дитини юстиціарія Вариводовича. Від сього часу не знаходив я про нього ніякої згадки. А вже 1 лютого 1788 р. ц. к. економія самбірська розділює війтівство поміж підданих села Мшанця. Було їх всіх 16, а мали вони свій власний ґрунт і сиділи декотрі на війтівстві, або і на так званих громадських, себто підданчих ґрунтах.

¹⁾ Тепер старосамбірського повіта.

Що спонукало економію до сього кроку, не скажу на певно; мабуть безнастанні клопоти за оплати з віднаємниками. По інших сусідних селах такі „панства“ задержали ся ще до тепер під урядовою назвою двірських обшарів, декуди їх нема. Може і така догадка буде правдива, що камера по деяких селах хотіла землю й вийтвіства розділити поміж місцевих людей, а коли ті не хотіли розібрати поміж себе, спроваджувала осадників Німців, яких оселі існують до днесь по різних повітах Галичини.

Люди в Мшанци повідають, що по смерті Пирківського ґазди розібрали „панство“ таки так без нічийого дозволу. Одначе недавно знайшов я між паперами одного ґазди в Мшанци документ самбірської економії, яке сьвідчить, що се камера розділила ціле вийтвіство між людей на певних умовах. ґаздів, що розібрали землю, називали новосадками, а землю новосадським ґрунтом, хоч ті ґазди й перед парцеляриєю жили в селі й мали власні ґаздівства.

Навожу сей інтересний документ в цілости з усіма його помилками:

ad. № 5512.

Komplanasya.

Na dniu dzisiejszym nizey wyrazonym dniem y rokiem między caes. krol. ekonomią Samborską z iedney y nizey wyrazonemi nowoosiadłemi Mszanca poddanemi z drugiey strony następujący kontrakt zawarty iako to:

1-mo. Puszcza wspomiona dyrekcyja nizey wyrazonym szesnastem poddanym poiedyncze do woytowstwa Mszanca zwanego rzeczone grunta, łonki, ogrody y pastwiska, na ten koniec azeby z poddanych sobie wymierzony grunt dziedzicznie zasiewał y tenze iako dziedzic bez przeszkody onych używał.

2-do. Ci poddani, ktorzy tenze grunt folwaryczny i ich successorowie do possessyi przystępują, od wszystkich dominikalnych robot, to jest panczynny y naturalney powinności teraz uwalnia się, iedynie obowiązani będą w pieniężney kwocie do kassy ekonomiczney samborskiey kazdego roku dwoma ratami, którą pierwsza połowa czynszu tego około świętego Woyciecha, druga w czasie świętego Michała od dawać się ma.

3-o. Zamiast do kontrybucyi ciż poddani wyz wspomione do czasu urbaryalnego ustanowienia z pul, łąk y ogrodow za kazde za wyrażające się 1600 □ sążni zwane 1½ fr. do kassy ekonomiczney miasto czynszu wiecznemi czasy 22 xr. z pastwisk kontrybucyi z wy . . . . szoney morgi jedney 5 xr. czynszu gruntowego 10 xr. wypłacie obligowani będą. Oprócz tego z podatek domu y za wypro-
wadzenie pozwolonego drzewa z lasow skarbowych kazdy z poddanych rocznie złt. ryns. ieden, M^o 1, do kassy ekonomiczney samborskiey wyz wyrazonemi czasami oddawać będą powinni.

4-o. Poniewaz podług nakazanych sobie podatkow do skarbu iakowa by nastąpiła odmiana, więc ci poddani obligowani będą za podwyższenie czyli umniejszenie wspomioney kontrybucyi sami odpowiedziec, zadney do skarbu nie wnosząc pretensyi ani bonifikacyi.

5-o. Przyrzeka dyrekcyja tym poddanym na wybudowanie tymze chałup drzewa zdalego udzielic, oprócz zas tego zadna ze strony ekonomiczney nie daie się pomoc, y dla tego tym się grunta poddanym wydzielaią się, ktorzy mieszkaiąc zadney pomocy skarbowey sami siebie ratowac mogą.

6-o. Gdzie iuż grunta pozasiewane znajduią się, tym poddanym nalezyc będą z tą kondycyą, azeby w przeciagu iednym roku wysianego iednego korca dwa do spiklirsza skarbowego wzaiem od-dane byli.

7-mo. Z tych podzielionych grontów folwarycznych iezeli iakowa dziesięcina należała się, nie dominium, ale posiadacze gruntow dac obligowani będą.

8-o. W przypadkach zas nieszczęśliwych iako to przez ogien spalenie, zmarznienie, z wylew wody pomocy ci poddani spodziewać się nie maią ani bonifikacyi.

9-o. Wspomione kontrybucyi będą iuż poddani zacząwszy od 22-o augusti roku 1788 płacic obligowani, y aby kazdy wiedział wiele gruntow posiada, y iaki ztąd czynsz płacic mu następuje specyfikacya nieodmienna :

Jako wszystkie w tym kontrakcie obwarowane kondycye iak nayrzeteiniej ze wszystkich miar mają być wypełnione przy podpisie naszym dopraszamy się, aby tenże kontrakt przez przeswiętny urząd cyrkularny był stwierdzony. Signat. w Mszańcu dnia 1 februarii 1788.

Наступають підписи више наведених підданих і підпис мабуть свідка Jos. Factor.

Ся умова затверджена була в Самборі 2 цвітня 1811. Від сього часу мала камера в Мшанци лиш 8 □ моргів поля, яке перед 10 літами купив тутешний газда, і около 70 □ моргів ліса на горі Магурі.

М. Зубрицький.

Т а д е й Р и л ь с ь к и й .

Некрологічна замітка.

Наше Товариство понесло нову утрату в особі свого довголітнього члена й співробітника Тадея Рильського, що вмер 25 с. с. вересня.

Покійник був одним з найбільше характеристичних репрезентантів українського національного руху минушого століття. Родившись в панській польській родині, він під впливом демократичного й поступового руху 50—60-х рр. зриває з шляхетськими кругами, з якими звязувало його походження, пристає до українофільства й протягом цілого життя переводить в дійсність народолюбні, українофільські змагання, що захопили його в молодости, — не зражуючи ся обуренням, денунціяціями і всякими прикростями, які поведення його будило серед панства. Оженивши ся з селянкою з свого села, він господарив, стараючи ся своїм прикладом, своїми зносинами з селянами і школою, якою щиро інтересував ся, впливати на економічне й духове піднесення селян, і мав серед них незвичайні симпатії й популярність. З другого боку се близьке позитє з селянством виробило в нім незвичайного знавця народнього життя, яке в нім все будило незвичайні симпатії, ба навіть ентузіязм. Свої спостереження над сим житєм, нераз дуже тонкі, й сим ентузіязмом перейняті, представив він в одній з більших своїх статей — дуже цінній: „Къ изученію украинскаго народнаго міровоззрѣнія“ (Кіев. Старица 1888—1890).

Писав Рильський не багато: господарство й сільські інтєреси не багато лишали йому на те часу й спромоги. Літературну діяльність розпочав він дописями в Основі 1861—2 рр., дуже